

Słowo wstępne

Peru od dawna fascynowało Polaków, bez wątpienia o wiele bardziej niż jakikolwiek inny zakątek Ameryki Łacińskiej. Źródła tego zainteresowania można upatrywać w niezwykle bogatej, różnorodnej kulturze i przyrodzie tego kraju oraz aurze tajemniczości i inności, które przyciągały jak magnes badaczy, ludzi sztuki, różnej maści podróżników i awanturników, a także zwykłych emigrantów poszukujących lepszego jutra. Początki polskiej obecności w Peru datują się na drugą połowę XIX wieku i zbiegają się w czasie zarówno z wyjątkowo trudnym okresem politycznym i gospodarczym w Polsce pod zaborami, jak i intensywnym rozwojem nauk humanistycznych i przyrodniczych oraz renesansem zainteresowania Europy innymi kontynentami. W ten wątek wpisują się pionierzy polskich badań w Peru: Jan Sztolcman oraz Konstanty Jelski, których wieloletnie wędrówki po Peru były motywowane zarówno celami naukowymi wytyczonymi przez bogatych sponsorów w Europie, jak i brakiem perspektyw na godziwą pracę w kraju.

Polska eksploracja Peru znacznie wyprzedza podpisanie w 1923 roku polsko-peruwiańskich stosunków dyplomatycznych. To bez wątpienia ważne z politycznego punktu widzenia wydarzenie nie mogło mieć bezpośredniego znaczenia dla rozwoju polskich badań naukowych w Peru. Nastąpiło bowiem w nadzwyczaj delikatnym momencie niepodległego bytu naszego kraju, który dopiero co uporał się z problemami terytorialnymi, a zainteresowanie elit i zwykłych obywateli było skupione na sprawach wewnętrznych. Trwał kryzys gospodarczy, co spowodowało kolejną fazę emigracji, w wyniku czego wielu naszych rodaków trafiło do Peru za chlebem, ale również w poszukiwaniu przygody, a ich działalność w rozmaity sposób przyczyniła się do rozwoju wiedzy o tym kraju – dość wspomnieć o Feliksie Woytkowskim oraz Janie Kalinowskim. Przez wiele lat po zakończeniu II wojny światowej polscy naukowcy funkcjonujący w nowej, peerelowskiej rzeczywistości mieli bardzo ograniczone możliwości działania za granicą. Polakom pozostawały najczęściej podróże wirtualne po Peru poprzez utożsamianie się z bohaterami książek przygodowych, np. *Tomek u źródeł Amazonki* Alfreda Szklarskiego. W tym czasie bada-

nia w Peru były jednak prowadzone przez polskich misjonarzy, takich jak o. Edmund Szeliga, oraz emigrantów i ich dzieci, np. Marię Roztworowską i wielu innych. Wraz z liberalizacją polityczną w Polsce w latach 70. nastąpiła eksplozja zainteresowania Peru w poważnym naukowym wymiarze, która przyczyniła się do rozwoju specjalności i kierunków badań z dziedziny archeologii, geologii, etnografii i biologii, na wielu polskich uczelniach prowadzonych do dziś. Jeszcze bardziej widoczny, przynajmniej w polskich mediach, był wówczas nurt podróżniczo-eksploratorski, którego przedstawicielami byli Stanisław Szwarc-Bronikowski i Tony Halik, a także „odkrywcy” źródeł Amazonki i kanionu rzeki Colca. W ostatnim 25-leciu zainteresowanie Peru nie osłabło, a działalność naukowa i popularno-naukowa w tym kraju stała się o wiele bardziej dostępna, nawet dla młodych. Odzwierciedleniem tego jest chociażby spora liczba magistrantów i doktorantów Uniwersytetu Jagiellońskiego realizujących z powodzeniem tematy swoich prac dyplomowych w Peru. Można zatem powiedzieć, że przyszłość polskich badań w Peru znajduje się w dobrych rękach.

Na niniejsze opracowanie składają się rozszerzone streszczenia przedstawionych podczas konferencji „Przyroda i kultura Peru” prezentacji – jedenaście w języku polskim oraz dwie w języku angielskim.

Tomasz W. Pyrcz